

Radiografia d'una entelèquia

Carles Querol
carlesquerol.wordpress.com

La crisi de Caixa Penedès (CP) no s'atura, la qual cosa, en principi, no tindria perquè ser necessàriament dolenta: de les crisis; les persones, les parelles, les famílies, les empreses, les entitats i les institucions en poden sortir, a vegades, reforçades. De fet, no es tracta d'una única crisi, sinó d'una sèrie de crisis encadenades que estan sacsejant el que queda d'aquella potent caixa d'estalvis comarcal que enlluernava tothom.

Tot va començar fa quatre anys quan els beneficis de CP van començar a caure en picat (els 112 milions d'euros de 2007 es van convertir en 27 el 2010), i quan la crisi econòmica va posar de manifest que la gestió de l'entitat en mans dels seus directius havia estat en els darrers exercicis una temeritat -arriscant molt més enllà del que era raonable- i una carrera desenfrenada cap a l'abisme derivada de la cobdícia personal i la voracitat financera. Per sortir de l'atzucac CP es va haver de fusionar amb tres caixes d'estalvis no catalanes i van crear un banc a Madrid, el Banco Mare Nostrum (BMN), cremant així definitivament les naus i renunciant per sempre més a una eventual marxa enrere. Està per veure si aquesta va ser una decisió encertada. Gràcies a un rescat de 915 milions d'euros per part del Fondo de Reestructuración Ordenada Bancaria (FROB), i d'una posterior entrada de capital privat (no institucional) que va adquirir el 25% del capital del BMN, es va superar l'amenaça de la nacionalització.

Mentrestant, s'estava ja covant l'escàndol de les pòlisses d'assegurances per un import de gairebé 29 milions d'euros que cinc exdirectius de CP s'havien anat dotant d'amagat en previsió de la seva jubilació (si s'ho van muntar legalment o no, aviat ho sabrem). Oficialment l'escàndol es va destapar el 24 de novembre de 2011, i si no es va fer públic abans va ser perquè al BMN no li va interessar, ja que se sabia de feia mesos. De què si s'enterra i no ens n'assabentem mai! En mig de l'alarma social i del descrèdit generats per aquest afer, CP s'ha tornat a embarcar en una altra crisi, la renovació parcial dels òrgans de govern, a partir de l'estratègia continuïsta que l'exdirector general i expresident Ricard Pagès havia dissenyat abans de ser destituït. El seus successors l'estan executant escrupolosament tal i com ell l'havia imaginat, amb una mínima resistència, més virtual que real, per part de la societat i dels ens locals, però amb l'aquiescència i indiferència de les entitats i dels impositors. Aquests dos col·lectius que junts detectaven ja el 70% dels òrgans de govern (i el 73'33% des de l'assemblea del 29/12/2011), s'han convertit en els aliats estratègics de l'immobilisme, convenientment instrumentalitzats per la cúpula directiva de CP i del BMN. En aquesta darrera assemblea, per exemple, no van tenir cap mena d'escrúpul a votar en bloc per reduir el pes dels ajuntaments en els òrgans de govern (del 20% al 16'67%) i per aprovar totes les reformes estatutàries, tal i com Ricard Pagès havia deixat lligat i ben lligat abans de ser destituït.

Aquesta renovació igualada coincidirà amb tres esdeveniments que afegiran més llenya al foc: la publicació dels resultats del BMN el 2011 i la xifra de dotació a l'Obra Social de CP pel 2012; l'informe de la fiscalia anticorrupció sobre la investigació que està duent a terme en relació a l'escàndol de les pòlisses d'assegurances, i l'expectativa d'una nova fusió, absorció, o el que sigui, del BMN en un altre holding bancari, a instàncies del nou govern del PP i del Banco de España. Fent una mica d'història, cal recordar que la fórmula que es va institucionalitzar a la primera meitat de la dècada dels vuitanta amb el pretext de democratitzar els òrgans de govern de les caixes d'estalvis va ser una aplicació mimètica dels òrgans de representació de la dictadura franquista, l'anomenada *democràcia orgànica*: el terç familiar, el terç sindical i el terç corporatiu. Sota una aparença de participació democràtica s'hi amagava una paròdia absolutament

perversa i inútil. En el cas de les caixes, els terços heretats del franquisme van quedar repartits en proporcions variables entre els impositors de les oficines escollits per sorteigs, les entitats culturals comarcals seleccionades amb criteris aleatoris i els ajuntaments, mentre al personal se li atorgava una representació testimonial.

De aquellos polvos vienen estos lodos, ja que tot el que ha succeït després en aplicació de les lleis espanyola i catalana ha estat un aprofitament d'algunes entitats per part de les cúpules directives les quals han sabut neutralitzar els representants dels òrgans de govern amb estratagemes de tota mena. Des de col·locar-hi persones absolutament confiades que es creien qui sap què (sinònim d'ignorants) i que no entenien ni un rave del negoci financer (tots es refiaven que era el veí que s'asseia al costat qui hi entenia una mica i així tranquil·litzaven la seva mala consciència), fins a crear una xarxa de clientelisme d'entitats que anualment es veien afavorides per patrocini i subvencions, passant per conxorxes més subtils com ara atorgar préstecs i crèdits en condicions preferents a alguns consellers en particular que simultàniament intervenien en la determinació dels sous i de la resta de remuneracions dels directius.

En els darrers quinze anys, els òrgans de govern de CP han servit de ben poca cosa, per no dir categòricament que no han servit absolutament de res, tret de beneir fil per randa tot el que la Direcció General proposava: ni van qüestionar mai l'estratègia comercial impulsada per Ricard Pagès i companyia basada en l'adhesió entusiasta a la bombolla immobiliària, en la distribució d'actius pocs segurs i en l'expansió geogràfica desenfrenada; ni van exigir que les dotacions anuals a l'Obra Social se situessin com a mínim a la mitjana (o per sobre) del sector de les caixes d'estalvis; ni es van interessar per saber quina era la llista de les entitats beneficiàries de les subvencions i dels patrocini i amb quins imports; ni van reconsiderar l'aliança amb l'Opus Dei que va propiciar l'escola de Camp Joliu; ni van reclamar mai que les diferències entre les provisions i les liquidacions de les dotacions anuals a l'Obra Social es reinvertissin en projectes col·lectius dins el mateix exercici; ni es van escandalitzar pels imports dels sous i altres retribucions dels alts directius (diuen en descàrrec que el seu error va ser no preguntar-ho, com si això es pogués admetre com un atenuant i no fos en aquest cas un agreujant); ni van ser capaços de proposar un procés alternatiu per evitar la catàstrofe, que no fos desmantellar CP i diluir-la en un banc amb seu central a Madrid; ni van demanar mai explicacions dels crèdits i préstecs hipotecaris atorgats en condicions avantatjoses a alguns membres del Consell d'Administració; i es van haver d'informar pels diaris de l'escàndol de les pòlisses d'assegurances de Pagès, Troyano, Caellas, Jorba i Abella.

I d'aquesta irresponsabilitat no se n'escapa ningú. I no només els alts directius amb Ricard Pagès al capdavant; sinó també els representants dels impositors (fa un mes el 40% i ara el 43'33%), els de les entitats comarcals (30%), els dels ajuntaments (abans el 20% i ara el 16'67%) i els del personal (10%). Tots ells, amb delegats permanents al Consell d'Administració i a la majoria d'òrgans de govern, en són responsables, uns per acció i altres per omissió. Ni la immensa majoria han sabut què calia o no calia fer, ni els pocs que en tenien una remota idea l'han pogut aplicar, ni ningú (amb honoroses excepcions testimonials, dignes de consideració) s'ha esforçat a intentar exercir el seu càrrec responsablement. Ni han volgut, ni han sabut, ni han pogut imaginar una alternativa.

Per tant, un fracàs del model en tota regla i -com deia ja fa uns mesos en el meu informe *Caixa Penedès. Crònica d'un fracàs col·lectiu (veure el bloc de l'autor)*-, una mostra de l'extrema debilitat i de la irresponsabilitat de la societat civil

penedesenca. L'escàndol de les pòlisses d'assegurances és en definitiva l'exemple més flagrant del descontrol i de la inutilitat dels òrgans de govern de CP, segrestada pels alts directius. Parafraçant el *premier* britànic Winston Churchill podríem afirmar que mai tant pocs van entabanar tanta gent durant tant de temps; o per ser encara més precís, mai tanta gent es va deixar entabanar tant i durant tant de temps per tants pocs.

Fent una radiografia del model que ha estat vigent en els darrers gairebé trenta anys -i que segueix dempeus mentre no es canviï la llei-, es detecta que a causa de la peculiar composició dels òrgans de govern de CP, l'entitat s'ha bastit sempre sobre l'endogàmia (les mateixes nostrades famílies de tota la vida i les seves hereves); sobre l'egoisme personal i la vanitat (l'afany de notorietat, de reconeixement, de prestigi social i de cobrar dietes per assistència, el *ande yo caliente, riase la gente*); sobre l'amiguisme i el nepotisme (els favors i les fidelitats es paguen amb subvencions i patrocini de l'Obra Social, a costa d'arraconar la meritocràcia i el talent); sobre el corporativisme grupal (entès com una classe social hegemònica i exclouent que tot i no respondre al perfil de la majoria dels clients de l'entitat ocupa gairebé tot l'espai), sobre el secessionisme tribal (només hi tenen cabuda algunes entitats molt singulars; d'altres de més representatives no es tenen en compte), i sobre el sectarisme obsessiu dels expresidents Josep Parera Ripoll i Josep Colomer Ràfols. Amb aquella llei perversa i amb aquests sis pilars ha resultat impossible la consolidació de qualsevol organització racional dels òrgans de govern de CP al servei dels interessos reals del Penedès, per molt que la Generalitat i el Banco de España vetlessin la gestió i els processos de renovació. I menys encara quan el terreny sobre el qual es bastia el projecte -sobre la societat civil penedesenca, en definitiva-, s'ha evidenciat que ha estat, durant tota aquesta etapa i en aquesta qüestió en concret, d'una inconsistència (insolvència i irresponsabilitat) flagrant. Amb aquesta radiografia sembla que el diagnòstic no tingui secret: ens trobem davant d'un problema estructural, que una renovació conjuntural i igualada dels òrgans de govern com la que ara s'ha posat en marxa no resoldrà, sinó que l'agreujarà. La metastàsis s'ha escampat inexorablement. L'única realitat tangible de CP que cal preservar és el 21% de participació en el capital del BMN i, en conseqüència, el 21% de la part dels beneficis que es destinin anualment a l'Obra Social. La resta és virtual: la xarxa d'oficines amb els rètols de CP són totes del BMN, que utilitza la marca comarcal com a reclam comercial; els clients d'estalvi i de crèdit tots són del BMN, i els empleats de les oficines estan tots en nòmina del BMN. En aquestes circumstàncies, la funció dels òrgans de govern de CP serà exclusivament la de controlar l'Obra Social (no hi ha ni personal, ni oficines, ni negoci financer que calgui supervisar), amb un departament de mitja dotzena de persones en nòmina i un director general ja ratificat amb un sou d'entre 160.000 i 280.000 euros bruts anuals, i amb una colla de compromisos ineludibles de l'Obra Social que no es podran obviar així com així. Res a veure amb el que CP era fins fa quatre dies. El passat 29 de desembre es va perdre una darrera oportunitat per intentar redreçar la història (era molt difícil, però no impossible) i altra vegada s'ha evidenciat el que ha estat una constant a CP: tot el poder real ens mans dels directius i tota la parafernàlia per a la societat penedesenca. S'ha de ser molt, però que molt il·lús, creure el procés endegat per a la renovació parcial dels òrgans de govern servirà per alguna cosa. CP és una entelèquia, la llei que la regula és una relíquia, els seus òrgans de govern i la seva composició són una paròdia... i la renovació en marxa una comèdia. I tots contents i enganyats.